

Razem bezpieczniej. Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego

Bibliografia:

- Źródło: Dz.U. 2000 nr 87 poz. 970, *Traktat Północnoatlantycki podpisany w Waszyngtonie dnia 4 kwietnia 1949 r*, s. 2–3.
- Źródło: *Wiek XX w źródłach*, oprac. M.Sobańska, S.B.Lenard, *Przemówienie Winstona Churchilla w Fulton z 5 III 1946*, Warszawa 2002, s. 301.

Razem bezpieczniej. Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego

Flaga NATO

Źródło: Nicolas Raymond, *Flaga NATO*, licencja: CC BY 2.0.

Zapoznaj się z zamieszczonym materiałem źródłowym.

Podział polityczny Europy po zakończeniu II wojny światowej

Zimna wojna to trwający kilkadziesiąt lat konflikt między Związkiem Socjalistycznych Republik Sowieckich ([ZSRS](#)) – komunistycznym państwem powstałym po zakończeniu I wojny światowej na gruzach carskiej Rosji, a demokratycznymi państwami Europy Zachodniej i Ameryki Północnej. Za początek zimnej wojny przyjmuje się przemówienie Winstona Churchilla [czyt.: ɪnstɒn tʃɜːtʃɪl], wygłoszone w Fulton 5 marca 1946 roku.

” Wiek XX w źródłach, oprac. M.Sobańska, S.B.Lenard

Przemówienie Winstona Churchilla wygłoszone w Fulton [fragment]

Od Szczecina nad Bałtykiem do Triestu nad Adriatykiem zapadła żelazna kurtyna, dzieląc nasz Kontynent. Poza tą linią pozostały stolice tego, co dawniej było Europą Środkową i Wschodnią.

Warszawa, Berlin, Praga, Wiedeń, Budapeszt, Belgrad, Bukareszt i Sofia, wszystkie te sławne miasta i wszyscy ich mieszkańcy leżą w czymś, co trzeba nazwać strefą sowiecką, są one wszystkie poddane, w takiej czy innej formie, wpływowi sowieckiemu, ale także – w wysokiej i rosnącej mierze – kontroli ze strony Moskwy.

Źródło: Wiek XX w źródłach, oprac. M.Sobańska, S.B.Lenard, *Przemówienie Winstona Churchilla w Fulton z 5 III 1946*, Warszawa 2002, s. 301.

Ćwiczenie 1

Wyjaśnij, jak rozumiesz pojęcie żelazna kurtyna.

Ćwiczenie 2

Do podanych w tekście miast dobierz odpowiadające im państwa.

Austria, Czechosłowacja, Niemiecka Republika Demokratyczna [NRD], Bułgaria, Polska, Jugosławia, Węgry, Rumunia

Warszawa	
Berlin	
Praga	
Wiedeń	
Budapeszt	
Belgrad	
Bukareszt	
Sofia	

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ciekawostka

Berlin, podobnie jak państwo niemieckie, był w okresie zimnej wojny podzielony. Jego wschodnia część była stolicą Niemieckiej Republiki Demokratycznej.

Ćwiczenie 3

Wymień stolicy państw, które w okresie zimnej wojny były zależne od ZSRS.

Razem bezpieczniej. Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego

Szczyt NATO w Waszyngtonie

Źródło: R. D. Ward, 1999, domena publiczna.

Co potrafię?

- wyjaśnić, czym jest organizacja międzynarodowa i jakie pełni funkcje,
- przedstawić genezę, cele i strukturę Organizacji Narodów Zjednoczonych,
- określić, na czym polegała transformacja ustrojowa Polski dokonana w latach 1989–1990.

Nauczysz się

- wyjaśnić genezę, cele i zadania Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego (NATO),
- wymieniać członków NATO,
- jaką drogę Polska przebyła do NATO i jaką rolę odgrywa w ramach sojuszu.

Geneza NATO

Bezpośrednią przyczyną utworzenia Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego (ang. North Atlantic Treaty Organization, NATO) było:

- dążenie ZSRS do narzucenia systemu komunistycznego innym państwom,
- rywalizacja polityczna i militarna określana mianem zimnej wojny.

W Waszyngtonie 12 państw podpisało **traktat waszyngtoński 4 kwietnia 1949 r.**

Wszedł on w życie 24 sierpnia 1949 r. Pod względem formalnoprawnym jest to umowa międzynarodowa, powołująca do życia organizację międzynarodową o charakterze militarnym – Organizację Paktu Północnoatlantyckiego. W traktacie sformułowano cele i zadania sojuszu. Zobowiązano się do współpracy gospodarczej i rozwiązywania sporów pokojowymi metodami oraz nieużywania siły niezgodnie z celami Karty Narodów Zjednoczonych. Najważniejsze zobowiązania państw zawarte zostały w art. 5 traktatu waszyngtońskiego.

” Traktat Północnoatlantycki podpisany w Waszyngtonie dnia 4 kwietnia 1949 r.

Art. 5 Strony zgadzają się, że zbrojna napaść na jedną lub więcej z nich w Europie lub Ameryce Północnej będzie uznana za napaść przeciwko nim wszystkim i dlatego zgadzają się, że jeżeli taka zbrojna napaść nastąpi, to każda z nich, w ramach wykonania prawa do indywidualnej lub zbiorowej samoobrony, na mocy artykułu 51 Karty Narodów Zjednoczonych, udzieli pomocy Stronie lub Stronom napadniętym, podejmując niezwłocznie, samodzielnie, jak i w porozumieniu z innymi Stronami działania, jakie uzna za konieczne, łącznie z użyciem siły zbrojnej, w celu przywrócenia i utrzymania bezpieczeństwa obszaru północnoatlantyckiego.

Źródło: Dz.U. 2000 nr 87 poz. 970, *Traktat Północnoatlantycki podpisany w Waszyngtonie dnia 4 kwietnia 1949 r.*, s. 2–3.

Ćwiczenie 4

Wskaż wydarzenie, w wyniku którego NATO uruchomiło – jedyny raz w historii – procedury związane ze wskazanym artykułem Traktatu Waszyngtońskiego.

Zgodnie z zacytowanym artykułem każdy atak na terytorium jednego z państw członkowskich będzie potraktowany jako atak przeciwko całemu sojuszowi. W traktacie waszyngtońskim państwa potwierdzają rolę Rady Bezpieczeństwa ONZ w utrzymaniu pokoju i bezpieczeństwa oraz określają warunki członkostwa w sojuszu. **Najważniejszym celem NATO jest zagwarantowanie bezpieczeństwa państwom członkowskim.**

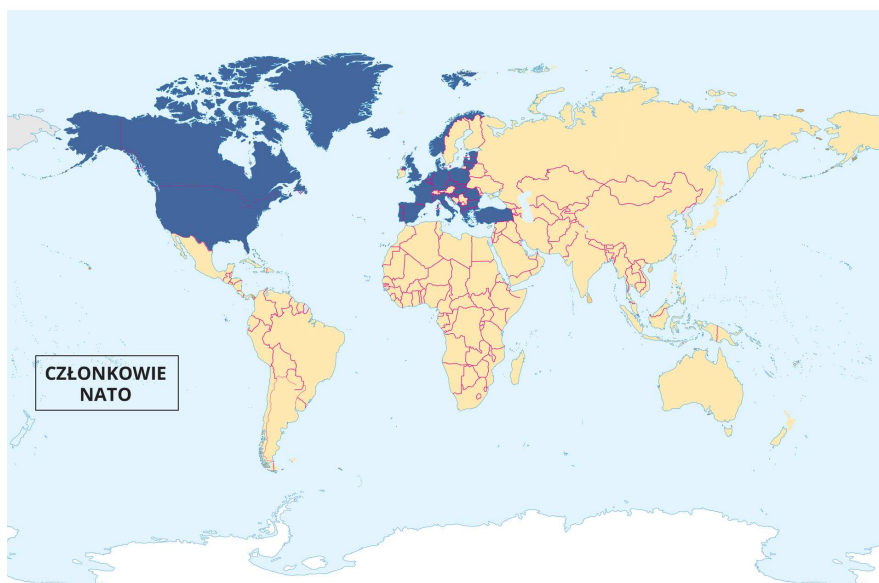
Atak terrorystyczny na wieże World Trade Center w Nowym Jorku 11 września 2001 r.

Źródło: Robert from New York, USA, licencja: CC BY-SA 2.0.

Członkostwo w NATO

Obecnie NATO ma 30 członków. Do sojuszu może zostać zaproszone państwo, które jest w stanie popierać zasady traktatu i przyczynić się do bezpieczeństwa obszaru północnoatlantyckiego. Początkowo w skład sojuszu wchodziło 12 państw. Do końca zimnej wojny przyjęto (oprócz członków pierwotnych – zakładających pakt) tylko 4 państwa. Po 1989 r. pakt północnoatlantycki rozszerzył się o 14 państw. Obecnie znaczna część państw zrzeszonych w NATO jest również członkiem Unii Europejskiej.

Rok przystąpienia	Państwa
1949 (członkowie założyciele)	Belgia, Dania, Francja, Holandia, Islandia, Kanada, Luksemburg, Norwegia, Portugalia, Stany Zjednoczone, Wielka Brytania, Włochy
1952	Grecja, Turcja
1955	Republika Federalna Niemiec
1982	Hiszpania
1999	Czechy, Polska, Węgry
2004	Bułgaria, Estonia, Litwa, Łotwa, Rumunia, Słowacja, Słowenia
2009	Albania, Chorwacja
2017	Czarnogóra
2020	Macedonia Północna

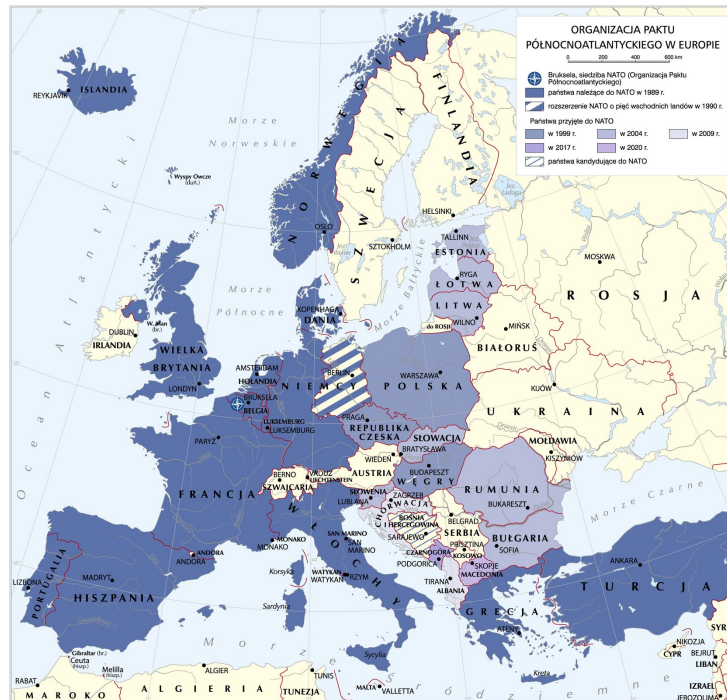

Mapa członków NATO w latach 1949-2021

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Oficjalnymi kandydatami do członkostwa w NATO są obecnie Bośnia i Hercegowina. Wśród kandydatów na nowych członków sojuszu wymienia się ponadto

- Gruzję,
- Finlandię,
- Ukrainę.

Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego w Europie

Źródło: Krystian Chariza i zespół, licencja: CC BY-SA 3.0.

Działania NATO

Amerykańscy żołnierze w prowincji Paktia w lutym 2012 r.

Źródło: Jason Epperson, domena publiczna.

Do przełomu lat 80. i 90. XX wieku (czyli do zakończenia zimnej wojny) sojusz był organizacją zapewniającą bezpieczeństwo państwom członkowskim. Utrzymywał też równowagę militarną na kontynencie europejskim. Był przeciwwagą dla Związku Sowieckiego i państw od niego zależnych, do których zaliczała się również Polska. Rola NATO zmieniła się po rozpadzie ZSRS i upadku komunizmu w Europie. Możemy wyróżnić trzy zasadnicze płaszczyzny zmian w NATO:

- operacje sojuszu poza tzw. obszarem statutowej odpowiedzialności (czyli poza terytoriami państw członkowskich),
- reforma wewnętrzna (zmiany w strukturze wewnętrznej, nowa doktryna wojskowa),
- rozwój współpracy z państwami nieczłonkowskimi i rozszerzenie paktu.

Od początku lat 90. XX wieku trwa w NATO dyskusja, czy organizacja powinna angażować się w konflikty toczące się poza terytoriami państw członkowskich, czyli poza tzw. obszarem statutowej odpowiedzialności. Niejednokrotnie państwa członkowskie decydowały się na zaangażowanie sił NATO w konfliktach poza obszarem statutowej odpowiedzialności na podstawie wyraźnego upoważnienia Rady Bezpieczeństwa.

W latach 90. NATO realizowało operacje wojskowe na terenie byłej Jugosławii. Ochraniło konwoje z pomocą humanitarną i udzielało wsparcia dla sił pokojowych Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Ćwiczenie 5

Poszukaj informacji na temat wybranej operacji, realizowanej przez siły NATO, na terenie państw powstałych w efekcie rozpadu Jugosławii (Bośni i Hercegowiny, Macedonii, Kosowa).

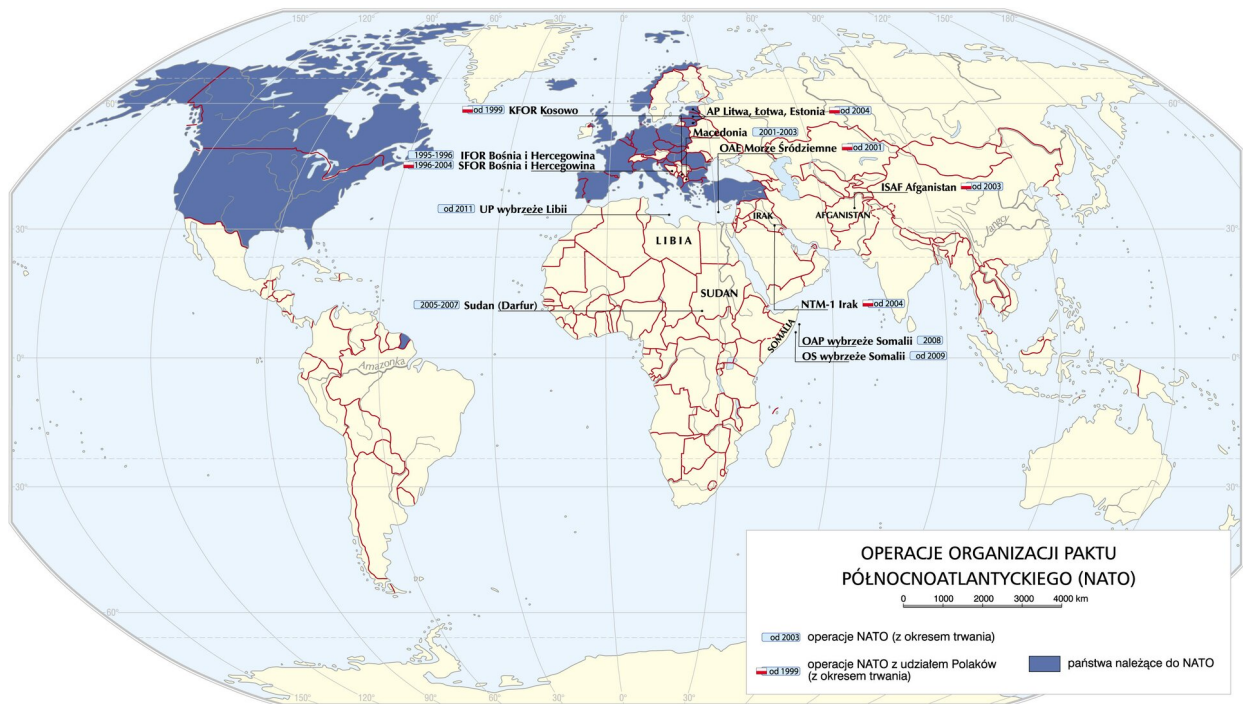
- Określ czas, w którym żołnierze NATO realizowali powierzone im zadania.
- Wyjaśnij, co było celem przeprowadzonej operacji.
- Sprawdź, czy w operacji uczestniczyli żołnierze polscy.

W kolejnych latach NATO zaangażowało się w rozwiązywanie konfliktów zbrojnych także poza kontynentem europejskim. Jednym z najważniejszych i najtrudniejszych zadań były działania przeprowadzane na terenie Afganistanu. W sierpniu 2003 r. sojusz przejął dowództwo nad Międzynarodowymi Siłami Wspierającymi Bezpieczeństwo (ang. *International Security Assistance Force, ISAF*). W jej ramach wspiera odbudowę Afganistanu, dba o umacnianie bezpieczeństwa i stabilizację, tak aby nie dopuścić do aktywności grup terrorystycznych.

14 kwietnia Rada Północnoatlantycka – główny polityczny organ decyzyjny NATO – poinformowała o zakończeniu sojuszniczej misji w tym kraju.

14 kwietnia decyzję o zakończeniu zaangażowania w Afganistanie oficjalnie ogłosił prezydent Joe Biden.

W czerwcu prezydent Andrzej Duda poinformował, że zgodnie z decyzjami naszych sojuszników, Polska nie przedłuży pobytu swojego kontyngentu w Afganistanie i zakończy wojskowe zaangażowanie w tej operacji NATO. Misja została zakończona w czerwcu 2021 roku. Polscy żołnierze byli obecni w Afganistanie prawie 20 lat.

Operacje Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego (NATO)

Źródło: Krystian Chariza i zespół, licencja: CC BY-SA 3.0.

Polska w NATO

Polska w NATO

Źródło: Joanna Jakubowicz, licencja: CC BY 3.0.

Polska była w grupie trzech państw, które weszły do Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego w pierwszym rozszerzeniu po zakończeniu zimnej wojny. Droga Polski do NATO przedstawiała się następująco:

1993

Prezydent Lech Wałęsa w liście wystosowanym do sekretarza generalnego NATO uznał członkostwo Polski w tej organizacji za jeden z priorytetów polskiej polityki zagranicznej.

1994

Państwom Europy Środkowej i Wschodniej przedstawiona została propozycja współpracy z NATO w ramach programu Partnerstwo dla Pokoju. Program umożliwiał żołnierzom polskim udział w operacjach pokojowych i humanitarnych prowadzonych przez sojusz.

12 III 1999

Polska stała się formalnie członkiem NATO.

Od 1999 r. Polska aktywnie uczestniczy w pracach sojuszu. Brała udział w realizowanych operacjach (misjach) pokojowych:

- 1999-1999 NATO operacja Allied Force (Kosowo),
- 1999-1999 NATO AFOR Albania,
- 2001-2002 NATO Amber Fox Macedonia,
- 2002-2003 NATO Allied Harmony Macedonia,
- 2003-2003 NATO Display Deterrence Turcja,
- 2004-2014 NATO ISAF Afganistan,
- 2005-2011 NATO Active Endeavour Morze Śródziemne,
- 2005-2011 NATO NTM-I Irak,
- 2005-2011 NATO UNIMIS Sudan,
- 2005-2006 NATO NRF Pakistan,
- 2006-2020 NATO Baltic Air Policing Litwa, Łotwa, Estonia,

- 2006-2006 NATO NRF Łotwa,
- 2009-2014 NATO NTM-A Afganistan,
- 2013-2013 NATO Ocean Shield Somalia,
- 2017-2019 NATO Sea Guardian,
- 2014-2021 NATO Resolute Support Afganistan.

Aktualnie Polska uczestniczy w operacjach prowadzonych pod auspicjami NATO w:

- PKW w Kosowie (KFOR, NATO),
- PKW w Rumunii (tFP NATO),
- PKW w Iraku (INHERENT RESOLVE),
- PKW na Łotwa (eFP NATO),
- PKW w Libanie (UNIFIL),
- PKW Islandia (ASIC IPPN).

Podsumowanie

Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego ma charakter militarny. W ostatnich dwóch dekadach z organizacji nastawionej na zapewnienie bezpieczeństwa tylko i wyłącznie własnym członkom przeobraziła się w organizację stojącą na straży bezpieczeństwa i pokoju we wszystkich regionach świata. Zmieniły się nie tylko czekające ją wyzwania, ale jej struktura i zakres członkostwa. Oznacza to, że NATO jest organizacją zdolną do przystosowywania się do nowych warunków politycznych i militarnych.

Przydatne linki

Polska w NATO – materiał wideo

www.nato.int

Ćwiczenie 6

Ułóż chronologicznie podane wydarzenia.

- Przystąpienie Polski do NATO
- Początek zimnej wojny
- Powstanie ZSRR
- Obrady Okrągłego Stołu w Polsce

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.